

TÜRKİYE'DE KIRSAL KALKINMA POLİTİKALARININ YÖNETSEL BOYUTU: KÖY-KENT ÖRNEĞİ¹

Mete YILDIZ²

Zuhal GÜLER³

Şafak BAŞA⁴

GİRİŞ

Çalışmanın konusunu, genelde bir kırsal kalkınma modeli olarak köy-kent olgusunun incelenmesi, özel de ise Ordu ilinin Mesudiye ilçesindeki bir grup köyde somut olarak uygulandığı şekliyle köy-kent projesinin yönetsel boyutu ile sosyal yansımalarının incelenmesi oluşturmaktadır.

Köy-kent projesi ülkemizde, planlama çalışmaları daha eski tarihlere (1973) dayanmakla birlikte, somut olarak 2000-2001 yılları arasında Ordu İli Mesudiye İlçesinde uygulanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda bildirinin temel amacını, Mesudiye örneğinden hareketle köy-kent projesinin ve de dolayısıyla kırsal kalkınma projelerinin yönetsel boyutunun işleyen ve işlemeyen yönleri ile ortaya konulup kamu politikaları açısından analiz edilmesi oluşturmaktadır. Söz konusu amaçla bağlantılı olarak kırsal kalkınma projelerinde sürdürülebilirliğin nasıl sağlanacağını ilkelerinin Mesudiye örneğinden hareketle ortaya konulmaya çalışılması da çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır.

Veri toplama tekniği olarak, öncelikle ve ağırlıklı olarak raporlar, arşiv vb. dokümanlar gibi yazılı kaynaklardan yararlanılacaktır. Bunun yanı sıra Mesudiye'de projenin uygulandığı dönemde sorumlu olan ilçe mülki idare amiriyle, köy-kent projesinin hayata geçirilişine tanık olan kimi siyasetçi, bürokrat ve akademisyenlerle de yarı-yapılandırılmış ve derinlemesine mülakatlar yapılması planlanmıştır. Ancak, zaman sınırı nedeniyle söz konusu mülakatlar bildiri metninin hazırlık aşamasına yetiştirilememiş, sunum sırasında mülakat değerlendirmelerine nitel veri olarak yer verilecektir. Çalışmada elde edilecek verilerin, ülkemizde uygulanmış ve uygulanacak kırsal kalkınma politikalarındaki yönetsel boyutun incelenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada öncelikle köy-kent düşüncesinin oluşum sürecine değinildikten sonra, projenin hazırlık aşaması ile uygulamaya hangi koşullarda ve nasıl geçirildiğine yer verilecektir. Sonuç bölümü ile bildiri sona erecektir.

¹ Bu bildiri için bakınız: Mete YILDIZ, Zuhal GÜLER, Şafak BAŞA (2009), "Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikalarının Yönetsel Boyutu: Köy-Kent Örneği", 11. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, ODTÜ, 9-11 Aralık 2009, Türkiye Sosyal Bilimler Derneği, Ankara, s: 98-99. (Özet Metin)

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Beytepe/ANKARA, e-mail: myildiz@hacettepe.edu.tr

³ Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Gölköy/BOLU, e-mail: zuhalguler69@hotmail.com

⁴ Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Beytepe/ANKARA

Köy-Kent Fikrinin Tarihçesi ve Mesudiye'nin Seçimi

Ülkemizde özellikle 1950 yılından sonra kent nüfusunda yaşanan hızlı artışın en önemli nedeni kırdan kente göç olgusu olmuş ve günümüzde kentleşme oranı %70'lere yaklaşmıştır. Bu bağlamda da en önemli sosyal sorunlardan biri kırdan-kente göç ve bunun sonucunda ortaya çıkan hızlı/çarpık/düzensiz vb. sıfatlarla nitelendirilen "kentleşmeden kentleşme" olgusudur. Bilindiği üzere kırdan-kente göçte, kırsal kesimin içinde bulunduğu olumsuz koşullardan kaynaklanan itici nedenler ile kentsel yaşamın çekici yönleri etkili olmaktadır. İşte bu tabloda kırsal nüfusu kente iten "itici etmenlerin" en aza indirgenebilmesinde ve kentin çekici yönlerinin mümkün olabildiği ölçüde kırsal alana taşınmasında kırsal kalkınma modeli olarak köy-kent projesinin özel bir öneme ve yere sahip olduğu söylenebilir.

Köy-kent çok çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Örneğin Keleş'e göre (Ak. Başa 2001: 36) köy-kent: "kentleşme ve sanayileşme kavramlarını birleştirmeye çalışan, kırsal alanların bir kalkınma modeli olarak sunulmaktadır". Köykent birinci anlamıyla, kimi ülkelerde bir kırsal gelişme yöntemi olarak benimsenen ve kırsal yerleşme birimlerini, yalnız köyün görevlerini daha iyi görebilecek duruma getirmeyi değil, kentsel ve yeğnil işlevsel işlevlerle de donatmayı, böylelikle kırsal alanda bir canlanma ve kalkınma yaratarak kentlere olan akınları azaltmayı amaçlayan bir yerleşme örneği önerisidir. İkincil anlamıyla da; ülkemizde 1970'li yılların başında CHP tarafından kamuoyuna sunulan bir kırsal gelişme yöntemi önerisidir (Kayıkçı, 2005: 83).

Projenin asıl sahibi CHP, 1973 seçim bildirgesinde köykentleri şöyle ifade etmektedir: "CHP köykentleri, yalnız kamu hizmetlerini kırsal alanlara düşük maliyetle, daha yeterli ölçüde ve daha çabuk götürmenin bir aracı olarak değil, köylüden başlayacak kalkınmanın temeli olarak da görmektedir. CHP iktidarının geliştireceği bu yerleşme birimleri, anlamda ve amaçta da, tanımlamada da merkezi köylerden ayrılmaktadır. CHP'nin "köy-kent" terimi, köyden kente, köylülükten kentliliğe, tarım toplumundan sanayi toplumuna düzenli ve sağlıklı biçimde geçişi tanımlamaktadır. Yerinden yönetimde köy-kentlerin, köy-kentlerin yönetiminde de kooperatiflerin büyük ağırlığı olacaktır" (Kayıkçı, 2005: 83).

Köykent fikrinin ülkemizdeki ilk uygulaması 1978 yılında pilot proje olarak Bolu İlinin Mudurnu İlçesi ile Van ilinin Özalp İlçesinde gerçekleştirilmiştir. 1978 yılında, Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığının Van'ın Özalp İlçesi Dorutay Köyü ve çevresindeki 13 köyde Özalp Köykentler Demeti Projesi; Orman Bakanlığının Bolu'nun Mudurnu İlçesinde merkezi nitelikli ve tek geçim kaynağı orman ürünleri olan Taşkesti Köyünde bir kereste entegre tesisini merkez ve çevredeki 16 köy tarafından kurulan kalkınma kooperatifi ile birlikte kurması ilk köy-kent uygulamasının örneğini oluşturmaktadır. İki ayrı bakanlık tarafından yürütülen ve eşgüdümünden yoksun bu iki uygulamanın değişik nedenlerle (gerekli çalışmalar yapılmadan uygulamalara geçilmesi, iktidar değişikliği gibi) başarısızlıkla sonuçlandığını görüyoruz.

1960'lerden sonra yaşanan yoğun iç göç süreci, köylerin genç nüfusunun kalmamasından dolayı mera ve ormanların kullanılmaz duruma düşmesi gibi köykent projesi ile çözüm yoluna sokulmak istenen birçok sorunun akut hale gelmesi köykent uygulaması konusunda yeni bir denemeyi gerekli kılmıştır. Yine de köykent fikrinin bir sonraki ve en güncel uygulaması için ise 20 yıl kadar beklemek gerekmiştir.

Yeni köykent pilot uygulaması için Ordu ili Mesudiye ilçesi seçilmiştir. Mesudiye'nin seçiminde birçok etmen rol oynamıştır:

İlk olarak Mesudiye ilçesi, son dönemlerde önemli nüfus kayıplarına uğramış ve ağır kış şartları ve coğrafi konumu yüzünden Ordu şehrinden kopuk kalsa da, köklü bir geçmişi barındıran ve 1858 yılından beri ilçe statüsünde olan bir yerleşim birimidir. Çok eski bir yerleşim yeri olmasına rağmen Mesudiye ilçesi, kamu yatırımlarından arzu edilen payı bir türlü alamayan, dolayısıyla sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında oldukça gerilerde kalmış bir ilçedir. İlçenin özellikle kırsal alanlarında çok önemli altyapı ve istihdam sorunları bulunmaktadır.

İkinci olarak Mesudiye, ülkemize birçok aydın, işadama, bürokrat ve kanaat önderi yetiştirmiş bir yerleşim birimidir. Örneğin Hürriyet Gazetesi eski başyazarı ve halen İstanbul Milletvekili Oktay Ekşi Mesudiyelidir. Ekşi ve diğer ileri gelen Mesudiyeliler ilçenin kalkınması için uzun yıllardan beri örgütlü bir girişim içerisinde olmuşlardır. Köykent Projesinin pilot uygulama alanı olarak Mesudiye'nin seçilmesinde de bu çabalar etkili olmuştur. Nitekim Ekşi'nin gazete yazılarında köykent uygulaması konusunda dile getirdiği eleştirilere bir yanıt olarak dönemin başbakanı merhum Bülent Ecevit kendisine, köykent pilot projesini Mesudiye'de hayata geçirmeyi önermiştir. Ayrıca Ecevit daha önceki yıllarda Mesudiye'ye geldiğinden dolayı ilçeyi bilmektedir ve aylık olarak yayınlanan "Mesudiye Sesi Gazetesi" kendisine düzenli olarak gönderilmekteydi.

Üçüncü olarak Mesudiye ilçesi, sadece içinden çıkardığı ünlü kişiler ile değil, hemşerilerinin kentsel bilinç ve sahiplenme duygusunun güçlülüğü ile de birçok başka ilçeden ayrılmaktadır. Burada kullanılan "sahiplenme" duygusu, benzerini birçok başka yörede gördüğümüz hemşeri derneklerine ek olarak uzun süredir yıllık olarak düzenlenen "Mesudiye İlçe Halk Kurultayı" gibi örgütlü katılım mecralarında da kendini göstermektedir. Her yıl Temmuz ayının ilk haftası düzenlenen Kurultay, "Yerel Gündem 21" benzeri bir yapıda faaliyet göstermekte; yoğun bir katılıma sahne olmaktadır. Kurultay, protokol yapısı ile bir halk meclisi niteliğindedir. İlçe kurultayına ek olarak, köykent uygulaması sonrasında proje alanında yer alan köylerde de her yıl "köykent kurultayı" yapılmaya başlanmıştır.

Mesudiye'nin seçiminde etkili olan ve fazlaca üzerinde durulmamış *dördüncü* bir husus, bölücü terörün bölgeye sızma çabalarının engellenmesi amacıdır. 1990'ların sonunda etnik terör örgütü, bölgede etkin olan diğer terör örgütleriyle de işbirliği içinde Karadeniz Bölgesi'ne sızmaya çalışmıştır. Bu çabanın önünü kesmek için köykent uygulamala-

rındaki kalkınma ve güvenlik bileşenlerinin (merkez köyde bir jandarma karakolu kurulmasının) etkili olacağı düşünülmüştür.

Projenin Hazırlık Süreci

Pilot projenin uygulanacağı yerleşim birimi seçildikten sonra proje hazırlama çalışmalarına başlanmıştır. *İlk olarak*, projenin uygulanacağı havza seçilmiştir: DPT'nin tespit ettiği merkez köylerden hareketle, dağlık bir coğrafyaya sahip olan ve Reşadiye (Tokat) ve Koyulhisar (Sivas) ilçelerine sınır olan bir merkez köy (Çavdar Köyü) ve çevresinde 8 köyden oluşan bir köy grubu seçilmiştir. Bu şekilde proje kapsamına ilk etapta dokuz köy alınmıştır. Ayrıca Mesudiye'nin diğer köyleri de köykent gruplarına ayrılmıştır. Ancak proje öncelikle Çavdar Köyü Merkezli 9 köyde uygulanmaya başlanmıştır. Köyler arasında ulaşım ve iletişim olanakları sağlanarak köyler coğrafi olarak birbirine bağlanmak istenmiştir. Fiziki bağlılıktan daha önemli olan söz konusu köylerin bir kooperatif çatısı altında birleştirilmek istenmesidir. Köyler arasındaki geçmişten gelen sınır ihtilaf-ları, mera davaları ve yayla kullanım sorunları göz önüne alındığında bu köyleri bir kooperatif çatısı altında birleştirmek zor bir süreç olmuş ama bu zorluk da ilçe kaymakamının kişisel ve kurumsal çaba ve katkılarıyla aşılabılmıştır. Hatta yöre halkı bu süreci "eskiden komşuyduk, şimdi köykentle kardeş olduk" diye özetlemiştir. Bu söz adeta Çavdar ve Yöresi Köyleri Köykent Projesinin sloganı haline gelmiştir.

İkinci olarak, bölge halkı ile toplantılar yapılarak, onlara yönelik çeşitli anketler uygulanarak "ne yapılırsa göç etmeyecekleri veya göç ettikleri yerlerden memleketlerine geri dönecekleri" sorulmuştur. Bir kere göçeni geri getirmek zor olsa da, ne yapılırsa yeni göçlerin olmayacağı anlaşılacak istenmiştir. İşsizlik, kırsal altyapı, ulaşım ve haberleşme, eğitim ve sağlık sorunlarının çözüldüğünde en azından göçün yavaşlayacağı ve büyükşehirlerde yaşayan emeklilerin köylerine dönebileceği umulmuştur. Böylece tepeden in-meci bir uygulamadan kaçınılmıştır. Bölgede proje kapsamında tasarlanan yatırımlar planlanırken yöre halkının istekleri ve görüşleri dikkate alınmıştır. Yöre halkı sorun belirleme ve çözme sürecine dâhil edilmeye çalışılmıştır.

Proje öncesinde Türkiye Kalkınma Vakfı'nın (TKV) desteği, ilçe işadamlarının maddi katkısı ve geniş bir katılım ile Mesudiye İlçesi Gelişme Planının (MEGEP) yapılmış olması, hazırlık sürecinin hızla tamamlanmasında en önemli etken olmuştur. Kısacası, proje öncesinde bölgenin her açıdan incelenmiş ve planlanmış olması, proje oluşturma sürecinde fazla bir zorluk yaşanmamasını sağlamıştır. Dolayısıyla *üçüncü olarak* proje kapsamında öngörülen yatırımlar ve hizmetler hızla tanımlanılarak projeye son şekli verilerek Başbakan Ecevit'in onayına sunulmuş ve onayı alınmıştır. Proje Başbakan Ecevit tarafından 2 Eylül 2000 tarihinde mahallinde yapılan bir törenle başlatılmıştır.

Mesudiye'de uygulanan Köykent Projesi daha önceki denemelerinden farklılık arz etmektedir. Önceki projeler devletin altyapı olanaklarını merkezi bir yere getirmeyi ve yörenin bu sayede kalkınmasını amaçlarken, Mesudiye uygulaması daha çok kooperatif-

leşme yoluyla halkın aktif katılımına dayanmaktadır (Özçağlar, 2011: 171-172). Mesudiye’de uygulanmaya çalışıldığı anlamıyla Köykent yaklaşımı; tabii, sosyal ve ekonomik koşullar dikkate alınarak belirli köy kümelerinin oluşturulması, bu küme içerisinde yer alan köyler arasında işbirliği ve eşgüdüm sağlanarak köye götürülecek temel hizmetlerin planlı bir şekilde ulaştırılması, daha sağlıklı bir yerleşim düzeni oluşturulması, köylülerin yerlerinden olmaksızın kentlerdeki olanaklara ve uygarlık nimetlerine ulaşmalarına yardımcı olunması, yoğun göç olayının yaşandığı yörede bu göçün tersine döndürülmesi, en azından durdurulması, halen köylerde yaşayan ve köyelerine geri dönecek olan insanlara alternatif ve yeni iş olanaklarının sağlanması, atıl durumda bulunan kaynakların bölge ekonomisine kazandırılması, yapılacak öncü kamu yatırımlarıyla çalışmaların başlatılması ve halkın katılımının da sağlanarak projeye demokratik işlerlik kazandırılması, anlamına gelmektedir (Mesudiye Gelişme Vakfı, 2002: 57-58).

Projenin Uygulama Süreci

Projenin *ilk uygulama* aşaması altyapı hizmetlerinin sağlanması olmuştur. Bu amaçla köylerin başta yol olmak üzere, içme suyu, kanalizasyon, elektrik ve telefon altyapısı tamamen yenilenmiş; bölgeye cep telefonu baz istasyonu kurulmuş; yaylalara yeni elektrik hatları çekilmiş; sulama kanalları tamir edilmiştir. Bölgede geleneksel sorunlara yol açan mülkiyet haklarının belirgin hale getirilmesi amacıyla kadastro çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde köy, orman ve mera kadastrosu bitirilerek tapulandırma yapılmıştır. Söz konusu öncü yatırımlar başlatılınca ve mülkiyet sorunları çözülünce bölgede yeni bir konutlaşma dalgası da başlamıştır. Projeye beraber bölgede birçok yeni ve modern yapıların da yükselmeye başladığı görülmüştür.

İkinci aşamada üstyapı hizmetleri yapılmıştır: Kolay ulaşılır bir köyde diğer bütün köylerin çocuklarına hizmet verecek bir “Köykent İlköğretim Okulu”; merkez köyde geliştirilmiş sağlık ocağı, köy kütüphanesi, tribünlü futbol sahası, jandarma karakolu, orman içi mesire yeri; diğer bütün köylerde köy konakları ve çocuk parkları inşa edilmiştir. Köylerdeki camiler ve mezarlıklar onarılmış ve çevre düzenlemeleri yapılmıştır. Bu projelerde zaman zaman onlarca müteahhit aynı anda çalışmalarını sürdürmüştür. Mahallinde çıkan sorunlar ilçe kaymakamlığınca çözüme kavuşturulmuştur.

Yukarıda anlatılan altyapı ve üstyapı hizmetleri yeni değildir. On yıllardır sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu projede yeni olan, hizmetlerin siyaseten değil, planlı ve eşgüdümlü bir şekilde ve halkın da dâhil edilerek işbirliği içinde verilmesidir.

Üçüncü aşamada, “işin ekmek boyutu” olan kırsal kalkınma hizmetleri verilmiştir. Bu amaçla yukarıda da anlatılan bir köy kalkınma kooperatifi kurulmuştur. Kooperatif aracılığıyla ve ORKÖY kredisi ile bir orman ürünleri tesisi kurulmuştur. Kooperatif aracılığıyla damızlık sığır yetiştiriciliği ve besi sığırcılığı projeleri uygulanmıştır. Ayrıca SYD Vakfı aracılığıyla yöre halkına koyun ve süt ineği verilerek hayvancılık destekleri sağlanmış; örnek seralar kurulmuş, meyvecilik projeleri uygulanmıştır. Tarımda ürün çeşit-

lendirmesine yönelik çalışmalar yapılmış, ağaçlandırma, mera ıslahı, erozyonla mücadele projeleri uygulamaya sokulmuştur. Bölgede bir alan av turizmine açılmıştır. Kısaca yöredeki atıl durumda olan kaynaklar bölge ekonomisine kazandırılmaya ve bu suretle projenin kırsal kalkınma boyutu harekete geçirilmeye çalışılmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

Planlanmasından uygulamaya geçiriliş aşamasına kadar olan süreci kısaca özetlenmeye çalışılan köy-kent projesinin, “olumlu ve olumsuz sonuçları” şu şekilde özetlenebilir:

Olumlu Sonuçlar

Projenin başarısı siyasal iradenin de desteği ile kurumlar arası işbirliğinin en az sorun ile yürümesi ve bir “kamu imecesi” sürecinin yaşanmasıdır. Kırsal kalkınma projelerinin yerelde yaşayanlarla birlikte planlanması, merkezin desteğini arkasına alması ve mülki idare amirlerinin öncülüğünde yürütülmesi durumunda nasıl kısa sürede hayata geçirilebileceği ortaya konulmuştur. Proje adeta “çok düzeyli yönetişimin” güzel bir örneğini oluşturmaktadır. Birçok kamu kuruluşu aynı anda, aynı yörede, aynı amaca yönlendirildiğinde çok etkili hizmetler sunabileceğini kanıtlamıştır. Projede tanımlanmış yatırım ve hizmetlerin çok büyük bir kısmı, bir yıl gibi bir sürede tamamlanmıştır.

Kadastro ve tapulandırma süreçlerinin hızla yapılarak mülkiyet belirsizliğinden kaynaklanan sorunların çözülmesi; birçok vatandaşın arazisi kullanılmasına rağmen proje kapsamında yürütülen yatırımlarda hiçbir kamulaştırma yapılmaması, projenin önemli başarılarından biridir.

Köykent pilot projesinde dış kaynak kullanılmamıştır. Projenin dinamizmi ve potansiyeli Dünya Bankası'nın da dikkatini çekmiştir. Zamanın Dünya Bankası Türkiye şefi A.J. Chipper, köykent projesini Dünya Bankası'nın faaliyet gösterdiği diğer ülkeler için örnek bir uygulama haline getirmek arzusunu dile getirmiştir.

Projeden sonra yörenin işadamları da yöreye yatırım yapmaya başlamışlardır. Merkez köyde bazı işletmeler açılmıştır. İlçe merkezinde önce Samsun, sonra Ordu'daki üniversiteye bağlı bir yüksekokul kurulmuştur. Yine ilçe merkezinde küçük sanayi sitesi kurulmuştur.

Olumsuz Sonuçlar

Köykent projesinin Mesudiye'deki uygulaması bazı açılardan başarısız olmuştur:

İncelenen dönemde Türkiye'de kırsal kalkınma projelerini gerçekleştirecek ve eşgüdümlü bir şekilde yürütecek bir birim bulunmamaktaydı. Bir Köykent Genel Sekreterliği veya Köykent Bakanlığı kurulma düşünceleri ortaya atılmış ama somut bir gelişme olmamış-

tır. Dolayısıyla diğer kırsal kalkınma projeleri gibi köykent projesi de bir devlet politikası haline getirilememiş, pilot uygulamanın dışına çıkılamamıştır.

Projenin uygulandığı köyler arasında kurulan kooperatif ve kooperatif aracılığıyla kurulan orman ürünleri tesisi projenin ilk işlemeyen ve sonuçta dağılan unsuru olmuştur. ORKÖY kredisiyle kurulan orman ürünleri tesisi, teknik donanım planlaması hatalarından, pazarlama ve işletme sorunlarına kadar birçok önemli sorunla, yeni kurulan ve hiç bir birikimi olmayan kooperatifin yönetimine bırakılmıştır. Kooperatif yönetiminin sadece köy muhtarlarından oluşması projenin başarısı önünde çok önemli bir engel oluşturmuştur.

Koalisyon hükümetinde herkes projeyi aynı ağırlıkla sahiplenmemiştir. DSP yönetiminde olmayan bakanlıklar projenin hayata geçirilmesi ve sürdürülmesinde çok fazla arzulu olmamışlardır. DSP yönetimindeki bazı bakanlıklar ise projede öne çıkmak için önceden öngörülmeleyen bazı yatırımları projeye monte etmişlerdir. Nitekim projenin en başarısız ayağı olan orman ürünleri tesisi başlangıçta hazırlanan projede öngörülmemişken, zamanın Orman Bakanının talimatıyla projeye eklenmiştir.

Yörede gerçekleştirilen yoğun yatırımlara rağmen 2002 seçiminde merkez köyden Bülent Ecevit'in partisi DSP'ye verilen oy miktarı azalmıştır: Bu durumun açıklamasını, 2001 ekonomik krizinin etkileriyle, DSP'nin oy oranının yurt çapında yaşadığı genel düşüşle, yöreden DSP'den başka bir partiden tanınmış bir aday çıkması ile ve kredi ile yapılan tesislerin işletilememesi sonucunda yöre insanların borçlu duruma düşmesi ile yapmak mümkündür.

Siyasi değişimle bağlantılı olarak mali kaynak sorunu yaşanmıştır: Bir köykent projesi yaklaşık 10 milyar TL'ye mal olmaktadır. Koalisyon hükümeti çökünce proje sahipsiz kalmıştır. Dünya Bankası 300 milyon dolar kredi vermeyi kabul ettiği halde 2002'de iktidara gelen yeni hükümet, projeyi "Ecevit'in projesi" sayarak rafa kaldırmıştır.

Başarısızlıkta rol oynayan bir diğer etken de "köy önderi" vasıflı kişilerin eksikliğidir. Yörede kalkınma isteği vardır ama nitelikli insan gücü eksiktir. Yoğun göçün yaşandığı ilçede üretken nüfus neredeyse kaybolmuş; kalanlar yaşlı ve çocuklardan ibaret hale gelmiştir. Böylece tarımsal üretimi, teknolojik gelişmeyi, örgütlenmeyi (kooperatifçiliği) sürükleyecek lider kadrolar incelenen köylerden çıkamamıştır. Kooperatif başkanlarının yolsuzluk yaptıkları iddiaları kamuoyuna ve adli yargı mercilerine yansımıştır.

2001 yılında yaşanan büyük ekonomik kriz köykent projesini de etkilemiş, hem ödenek akışında hem de ekonomik faaliyetlerin arttırılmasında caydırıcı olmuştur. Ekonomik kriz, orman ürünleri tesisinin batmasındaki bir başka etkidir.

Sonuç Yerine;

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse, Bölge’de kırsal nüfusu yerinde tutma açısından ideal bir model olabilecek köy-kent projesinin sürdürülebilirliği sağlanamamıştır. Bunda, anlaşılacağı üzere, sosyal ve ekonomik nedenler yanında siyasi nedenler de etkili olmuştur. Bu anlamda bir kırsal kalkınma hamlesi olan köy-kent projesinin başarısızlığında en önemli nedeni olarak, söz konusu projenin bir devlet politikası olarak değil de hükümet politikası olarak benimsenmesinin etkili olduğu söylenebilir. Bölgesel kalkınma projeleri de dâhil olmak üzere, tüm kırsal kalkınma projelerinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında ilk olarak yerel destek ve halkın projeyi benimsemiş olması temeldir. Katılım ve bilgilendirme boyutu eksik kalan projelerin sürdürülebilirliğini sağlama olanağı bulunmadığına dair birçok somut örnekle karşılaşılmaktadır (Bkz. Güler Parlak, 2006 ve 2007). Ancak, köy-kent projesi örneğinden de anlaşılacağı üzere, bir projenin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında sadece katılım ve bilgilendirme de yeterli olmamaktadır. Kamu kurum ve kuruluşları arasındaki eş güdüm, iş birliği ve uyumlu çalışmada oldukça önemlidir. Sürdürülebilirliği sağlayan tüm bileşenlerin bir arada projede işlerlik kazandırılması ve tüm tarafların aynı oranda projeyi hem sahiplenmesi hem de katılması gerekmektedir.

Diğer pilot projelerde olduğu gibi Mesudiye Köykent Projesinin de olumlu ve olumsuz yanları bulunmaktadır. Önemli olan, hem olumlu hem de olumsuz yanların sağlıklı bir şekilde saptamasının yapılarak, daha sonraki projelere yansımalarının sağlanmasıdır. Mesudiye Köykent Projesi bu saptamaların yapılabilmesi açısından son derece yararlı olmuş ve kendisinden beklenen görevi yerine getirmiştir. Ancak ne yazık ki, bu projeye ulusal düzeyde gösterilen ilgi, olması gerekenin çok altındadır. Projenin sağladığı deneyim ve bilgi birikiminden yararlanıldığını söylemek mümkün görülmemektedir. Cumhuriyet tarihimiz kaçırılan fırsatlarla doludur. Köy Enstitüleri gibi Köykent projesi de bunlardan biridir. Anlaşılan bazı kesimler köylünün içine kapanmış ve geri kalmış halinden medet ummuşlardır. Belki köykent projesi, projenin fikir babası ile birlikte tarihe gömülmüş olacaktır, ancak ülkemizdeki kırsal kalkınma ihtiyacı ve köylerin sorunları çözüm beklemeye devam edecektir.

Belki de bu konuda yapılabilecek en önemli öneri, mevcut hükümet tarafından halen yoğun olarak uygulanan, ancak sadece kırsal altyapının iyileştirilmesine yönelik yatırımlardan oluşan KÖYDES Projesinin, içerisinde kırsal altyapı yanında sosyal ve ekonomik girişimleri de barındıran KÖYKENT Projesinin deneyimlerinden yararlanılarak, gerçek bir kırsal kalkınma programına dönüştürülmesidir. Yoksa sadece köylere yol yapılarak köyün ve köylünün kalkındırılmayacağı ve köylerin boşalmasının önüne geçilemeyeceği çok yakında anlaşılacaktır.

KAYNAKÇA

BAŞA, Şafak. "Mesudiye Çavdar ve Yöresi Köyleri Köykent Projesi: Nereden Nereye?", İdarecinin Sesi, Cilt: XIV, Sayı: 89, 2001: 36-55.

BAŞA, Şafak. "Mesudiye Çavdar ve Yöresi Köyleri Köykent Projesinde Nereden Nereye?", Proje Tanıtım Raporu, 2000, (Yayınlanmamıştır).

ÇOLAKOĞLU, Elif. "Kırsal Kalkınma Problemine Bir Çözüm Arayışı Olarak köy- kent Projesi", ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 6, 2007: 187-202.

GÜLER PARLAK, Zuhul. Suya Batan Güneş: Samsat, Ankara: Turhan Kitabevi, 2006.

GÜLER PARLAK, Zuhul. Yaşamın Suyla Dansı: Barajlar ve Sürdürülebilir Kalkınma, 2007.

KAYIKÇI, Sabrina (2005), "Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Kadar Köye ve Köylüye Yönelik Olarak İzlenen Politikalar", Türk İdare Dergisi, sayı:448, Eylül 2005,s.69-99

MESUDİYE GELİŞME VAKFI (2002), Kırsal Kalkınma ve Köykent Yaklaşımı, Mesudiye Kurultayı Yürütme Kurulu Yayını 2, Ankara.

ÖZÇAĞLAR, Ali (2011), İdari Coğrafya, Ümit Ofset Matbaacılık, Ankara.